Kniha Vozkova je svým rázem ojedinělou v naší politické literatuře; svůj úkol nepochybně tato pečlivá práce splní. Vedle předností této knihy mizí menší její nesrovnalosti historické a určitá neujasněnost v principech, podle nichž mají býti stanoveny dle autora hranice Litvy. Dr. Wierer.

DR. BEDŘICH VAŠEK: *Křesťanská sociologie.* Část I. Život sociální. Spisy Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty č. 1. Universum. 1933, str. 325. 8⁰, cena 35 Kč. — Po vydání dílu II. (Spravedlnost v životě hospodářském) r. 1931 a III. (Sociální práce) r. 1929 přistupuje autor, olomoucký profesor sociologie, k vydání prvního základního dílu. Nejprve se obírá vymezením předmětu sociologie.

Sociologie se dělí dle autora na sociologii křesťanskou a moderní. První jest věda, »jež vyšetřuje, jaké jsou a jaké se zřetelem k věčnému zákonu Božímu býti mají složení, vztahy a život společnosti« (str. 14.). Pro moderní sociologii pak přejímá definici Bureauovu: »Sociologie má za předmět vědecky studovati společenské jevy, vyšetřovati jejich příčiny a jejich následky a trvalé a vymezené vztahy, jež mezi nimi existují.« Pracovní způsob křesťanské sociologie jest dle autora jednak *kausální* (deskriptivní), jednak *normativní* (stanovení sociálních principů, odvozených z církevních dogmat), jednak *teleologický* (hledání účelů sociálního života, ať již božských vyšších či lidských nižších). V poměru k ostatním vědám (národohospodářství, dějepisu, filosofii, etice sociální a psychologii) zdůrazňuje autor, že se sociologie liší metodou, nikoli však předmětem badání. Od křesťanské sociologie se dle Vaška liší moderní sociologie již svým laickým (positivistickým resp. monistickým) rázem, v podrobnostech pak svým odmítáním filosofické spekulace, svobody vůle a svým učením o náboženství a rodině, jako ryze lidských výtvorech společenského života. Velmi ostře odmítá autor učení některých sociologů, kteří pole sociologického badání ohraničují příliš široce a kteří chtějí ze sociologie učiniti jakousi všeobecnou vědu o lidské kultuře. Po stanovení těchto definic přistupuje autor k oddílu, jednajícímu o životě sociálním; zde nejprve pojednává o společnosti a životě v ní s katolického stanoviska.

Velmi zajímavými jsou Vaškovy výklady o rodině. Zde se neobmezuje na stanovení principů, jimiž zírá křesťanská sociologie na moderní poměry rodinné, ale zaujímá svérázné stanovisko k moderním teoriím o manželství a pronáší při tom svůj dobře uvážený soud i o zjevech praktického života rodinného. Nejdříve dokazuje nepostrádatelnost rodiny resp. manželství, pak přechází ke zjištění příčin moderního rozvratu rodiny, za něž považuje soudobé sociální poměry, různé teorie horlící pro uvolnění manželství (jako příklad uvádí hlavně knihu Bertranda Russela: Manželství a mravnost) a pak úpadek mravnosti. Jako symptomy rozvratu rodiny pak uvádí: používání ochranných prostředků, vyhánění plodu, sterilisaci, časté rozvody a rozluky manželství a různé pokusy o nové formy manželství (manželství kamarádské a na zkoušku). Podotknouti sluší, že autor zde hledí svá tvrzení podpírati statistickými daty a že v otázkách úpravy de lege ferenda toho kterého zjevu sociálního zaznamenává i mínění literatury právnické.

Ke konci rozebírá s hlediska sociologického pojem, úkol a funkci státu, kdež činí obšírný výklad o nutnosti státní autority a dovolenosti revoluce proti ní. Po theologické úvaze dospívá k názoru, že revoluce je dovolena jen v docela krajních případech. Docela na konci knihy pojednává o společnosti mezinárodní. Zde odsuzuje naprosto zásadu »Si vis pacem, para bellum« a zdůrazňuje, že k trvalému míru lze dospěti výchovou, vedenou v duchu mírovém a stejně i odstraňováním příčin neshod mezi národy.

Máme-li s hlediska právnického vysloviti svůj soud o knize Vaškově, můžeme vysloviti jen plné uznání. Vašek jest si, jak již řečeno, vědom mezí sociologie. Proti mnohým sociologům, ať katolickým nebo modernistickým, nepojímá sociologii jako jakousi sociální pansofii. Velmi cen-

nou jest snaha dáti sociologii pevné metodologické teoretické základy. Právníka pak se ještě příjemně dotkne, že zde nikde nečte úsudky o »juristickém formalismu«, »scholastickém ztrnulém dogmatismu«, které tak často se vyskytují u jiných sociologů. Dr. Wierer.

LANGE: *Liberalismus, Nationalismus und bürgerliches Recht,* str. 37. Leipzig 1933. — Účelem této brožurky jest, hájiti právo německé proti právu římskému. Tento boj vede se pod heslem: »Gemeinnutz geht vor Eigennutz«. Liberalismus se odmítá, poněvadž je myšlenkovým směrem, jenž sice nadmírně chrání jednotlivce, ale nebéře zřetel na společnost. Následkem této přílišné ochrany prý jest, že se seskupily třídy sociálně slabé, jež staví své zájmy nad zájmy vlasti a národa.

Úkolem německých právníků jest, tyto zjevy odstraniti. To je jen tehdy možné, stává-li se cit vůdčí zásadou občanského práva německého. Přesné směrnice se ovšem nepodávají, takže soudce se sotva vyhne protizákonnému rozhodnutí, což vede konečně k chaosu a právu pěstnímu. Nesmíme se proto diviti, když zásada o zachování veřejného pořádku a klidu je autorem označena jako »Nachtwächtergedanke«.

Za nezbytně nutné pokládá se odstranění neelastičnosti oněch práv ních norem, které upravují právní poměry mezi smluvníky. Úprava tato se má státi pomocí clausula rebus sic stantibus.

Co se týče jednotlivých oborů práva občanského, uvádí Lange toto: *Právo věcné:* Právní panství nad věcí zakládá práva a povinnosti. Čím větší jest hodnota této věci a čím cennější je pro společnost, tím více se prý musí omeziti právní panství jednotlivcovo. To jest vlastně již myšlenka ryze komunistická a znamená odstranění individualistického vlastnictví.

Právo *dědické:* Liberalistický právní systém dává jednotlivci úplnou volnost při pořízení poslední vůle. Po smrti zůstavitelově řídí se poměry jen vůlí projevenou v závěti. Ve státu, ve kterém však ustoupí zájem jednotlivce zájmu celku, může zákon jen sloužiti společnosti. Nemůže tedy takový zákon připustiti, aby jednotlivec volně testoval. Z tohoto důvodu má býti zavedena jen zákonná posloupnost a jen v jejich mezích může zůstavitel volně testovati.

V prvé řadě má býti povolána rodina. Má však býti utvořen nový pojem rodiny. Je to souhrn oněch osob, které jsou spojeny vnitřními svazky a vzájemnými povinnostmi, tedy nejužší kruh rodinný. Po rodině má býti povolán stát, nikoliv však z důvodů fiskálních, nýbrž pouze proto, poněvadž společnost, která umožnila zůstaviteli výdělečnou činnost, je mu blíže než vzdálený příbuzný.

Právo manželské: S tím, že platné právo považuje manželství za smlouvu, která vzájemnou vůlí stran může býti zrušena, Lange nesouhlasí a vycházeje opět z hesla »Gemeinnutz geht vor Eigennutz«, žádá nerozlučitelnost manželství, aby byl zachován mravní základ rodiny.

I eugenice má býti v občanském zákoníku německém zjednáno místo. Pozoruhodný jest jen jediný návrh, totiž sterilisace osob duševně i mravně vadných. Autor sám uznává, že by uskutečnění těchto předpisů znamenalo silný zásah do svobody osobní, považuje jej však v zájmu společnosti za nutný.

Konečně zavrhuje i instituci právnických osob, které sice umožňují rozmnožení hospodářské moci jednotlivcovy, aniž by však zároveň též zvýšily jejich odpovědnost.

Na konci svého spisu autor uznává, že tyto změny nelze provésti jedním rázem. Není však jasno, jak si představuje celý postup. Úkolem německých právníků je prý vytvořiti takové právo, o kterém by *Suarez* řekl totéž, co o pruském Landrechtu, že sice nemá onu konsekvenci rozumu, která vyznačuje právo římské, že však má daleko vyšší konsekvenci křesťanské mravnosti. JUC. K. Slezák.